

11. NOVEMBAR 2014. BR. 370

BILTEN

NEDELJA U SVETU ENERGETIKE

KLIZAVO

A photograph showing the lower legs and feet of a person in a dark suit and black shoes. The person is slipping on a banana peel on a light-colored, possibly wet, floor. The banana peel is yellow and has a brown stem. The person's right foot is caught on the peel, and their body is leaning forward. The background is a plain, light-colored wall.

PREVIŠE NEIZVESNOSTI U ENERGETICI

*Informacije objavljene u ovom Biltenu ne treba tumačiti kao opredeljenje AERS prema temama kojima se bave
Selektovao i uredio Dušan Daković – dusan.dakovic@aers.rs*

Danska za deset godina izbacuje uglj kao energetska sirovinu

KOPENHAGEN – Vlada Danske najavila je prošle nedelje da će u roku od deset godina ova zemlja u potpunosti izbaciti korišćenje uglja kao energenta. Ugalj trenutno pokriva 20% danskih potreba za energijom, a njegov udeo poslednjih godina smanjivan je na račun čistih izvora, poput biomase i energije vetra. Rasmus Petersen, danski ministar energije i klime, izjavio je za **Copenhagen Post** da uglj danas jeste najjeftinije gorivo, ali da njegova zemlja dugoročno ne sme da se rukovodi isključivo opcijom najekonomičnije proizvodnje energije. "Biće teško, ali sam uveren da ćemo u saradnji sa industrijom ipak ostvariti zacrtani cilj", dodao je on. Ovo je samo jedan od "zdravih" ciljeva koje je Danska zacrtala za naredni period, a uključuju 100% energije iz OIE do 2050. Godine, 100% energije iz OIE za grejanje i hlađenje do 2035. Godine, 40% manje emisija CO₂ do 2020 i 50% energetskih potreba pokriveno iz vetra do 2020.

Evropsku komisiju brine prodaja grčke DESFA azerbejdžanskom SOCAR-u

BRISSEL – Evropska unija otvorila je tzv. dubinsku istragu o tome da li je dogovorena kupovina grčke gasne transportne kompanije DESFA od strane azerbejdžanskog državnog naftno-gasnog kolosa SOCAR u skladu sa Regulativom Evropske unije o spajanjima kompanija. DESFA je vlasnik i operater jedine grčke gasne transportne

mreže visokog pritiska i jedinog terminala za utečnjeni prirodni gas u toj zemlji. Evropsku komisiju brine da bi realizacija ovog posla mogla da ugrozi konkurenciju na apstrim tržištu snabdevanja prirodnim gasom u Grčkoj, jer bi SOCAR preuzimanjem DESFA mogao da ograniči konkurentima korišćenje grčke gasovodne mreže. EK treba do 23. marta iduće godine da donese odluku. Inicijalno ispitivanje tržišta od strane Komisije ukazuje da bi kompanija nastala ovim preuzimanjem, odnosno spajanjem, bila u pomenutoj monopolskoj poziciji, prenosi **New Europe**.

Severnomorski proizvođači nafte traže olakšice od vlada

OSLO, LONDON – Vlada Norveške odbacila je zahteve naftne privrede da joj se odobre poreske olakšice kako dogodine ne bi došlo do pada ulaganja i proizvodnje, usled nepovoljne klime izazvane pojeftinjenjem sirove nafte. „Ne planiram bilo kakve promene u poreskom sistemu za naftni sektor“, kazala je u ponedeljak ministarka finansija Siv Jensen, dodajući međutim da bi vlada mogla da razmotri druge oblike olakšica. Naftne kompanije koje rade u Norveškoj, predvođene domaćim Statoilom, kao i anglo-holandskim Royal Dutch Shell-om i francuskim Totalom,

najavile su za iduću godinu rezove u kapitalnim investicijama do 18 odsto, posle dekade dugog rasta ulaganja. Pad investicija mogao bi biti i veći ako cene nafte ostanu na postojećem nivou, posle pojeftinjenja od 25% od juna ove godine, kaže Jensen i dodaje da je u ovom trenutku nemoguće predvideti šta će se dalje događati. Uporedo sa norveškim kolegama, britanski offshore proizvođači nafte i gasa zatražili su od vlade u Londonu da usvoji hitne reforme poreskog režima za poslove na Severnom moru, kako bi ublažili tom sektoru razorne posledice rastućih troškova i pojeftinjenja nafte na svetskom tržištu.

Preko svog udruženja OIL & Gas UK, upućeno je prošle nedelje pismo ministarstvu finansija u kome se upozorava da odsustvo podrške vlade može da dovede u pitanje buduće investicije, radna mesta, izvoz i ukupne prihode kompanija. [Bloomberg](#), [The Herald](#), [wpcserbia.rs](#)

Rusija otvorila istragu o nameštanju cena goriva na domaćem tržištu

MOSKVA – Ruski tržišni antimonopolski regulator (FAS) otvorio je istragu protiv državne naftne kompanije Rosnjeft i privatnih Lukoil i Bašnjefta, zbog sumnji da su manipulacijama izazivali rast cena goriva na domaćem tržištu. FAS je saopštio 5. novembra da „veruje da ima znakova manipulacija (između ruskih naftnih kompanija) na (ruskim) robnim

berzama goriva. FAS u saopštenju navodi da cene benzina u Rusiji sada počinju da padaju, „ali to nije dovoljno, pa je Agencija danas otvorila istragu – i moguće je da će ona biti proširena na nove slučajeve“. [wpcserbia.rs](#)

WSJ: Novi izvoz američke nafte najavljuje pucanje četiri decenije stare zabrane

NJUJORK – Još jedna veća energetska kompanija će uskoro da izveze američku sirovu naftu bez eksplicitne dozvole vlasti, što *Wall Street Journal* tumači kao novi nagoveštaj rušenja decenijama stare zabrane izvoza nafte proizvedene u SAD. BHP Billiton-ov ugovor o izvozu na za sada nepoznatu destinaciju 50 miliona dolara vrednog

tovara ultralake tekstaške nafte bez formalnog odobrenja vlade, berzanski list najavljuje kao samo prvi od sličnih odluka energetskih kompanija da time traže nova tržišta i bolje cene za sve obilnije količine sirove nafte proizvedene u SAD. Vašington je duboko podeljen oko pobornika i protivnika ukidanja zabrane na izvoz američke nafte, uvedene u vreme arapskog naftnog embarga sedamdesetih godina prošlog milenijuma. Ukidanje zabrane zahtevale su najveće američke kompanije, počev od Exxon Mobil-a, sa tezom da bi to otvorilo nova radna mesta u SAD i popravilo njen spoljnotrgovinski balans. Protivnici su s druge strane obrazlagali da bi izvoz nafte podigao cene benzina u SAD i revoltirao biračko telo. Dok proizvođači nafte u SAD najavljuju za naredne mesece kampanju podrške ukidanju embarga, dotle prerađivači i petrohemijski sektor brane zabranu, jer zarađuju na jeftinijoj američkoj nafti. BHP je saopštio 4. novembra da je ugovorio prodaju 650.000 barela nafte koja nije prošla kroz tradicionalni proces rafinerijske prerade u benzin i druga goriva. WSJ iz upućenog izvora saznaje da je kupac ultralake tekstaške nafte, poznate i pod imenom kondenzat, velika švajcarska trgovačka kompanija Vitol. Lica iz ovog sektora privrede kažu da američko ministarstvo trgovine ohrabruje kompanije da ugovaraju individualni izvoz nafte bez prethodnog dobijanja novih odobrenja, što je proces poznat pod imenom „samo-klasifikacija“ (self-classification). Ministarstvo nije komentarisalo ove navode WSJ-u. Bezmalo 40 godina SAD odobravaju izvoz prerađene nafte, poput benzina i dizela, ali ne i sirove nafte, izuzev u retkim situacijama, ali i tada uz posebnu dozvolu. Juna ove godine su, međutim, dve tekstaške kompanije dobile odobrenja Ministarstva da mogu da izvezu blago procesuirane verzije kondenzata, iako ta nafta nije prerađena u rafinerijama. Posmatrači su odmah prognozirali da će i druge kompanije iskoristiti ovaj presedan, pa je oko 1,6 miliona barela lake američke nafte od tada izvezeno, a dodatni tovari su spremni da krenu do kraja godine. Za sada se radi o neznatnim količinama u odnosu na američku proizvodnju koja se približila nivou od devet miliona barela na dan. Ostatak američke dnevne potrošnje nafte od 20 miliona barela podmiruje se iz uvoza. Eksperti koje citira WSJ navode, međutim, da su vrata američkom izvozu nafte odškrinuta, pa treba videti kako će se priča dalje razvijati. wpcserbia.rs

POSLOVI

Enel prodaje udeo u Endesi i smanjuje dugovanja od 43 milijarde evra

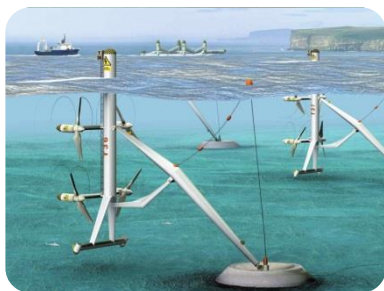
RIM – Najveća italijanska komunalna kompanija, Enel, odlučila je da proda najmanje 17 odsto od svog udela od 92 odsto u španskoj elektroenergetskoj firmi Endesa, što bi moglo da joj donese zaradu od najmanje 2,6 milijardi evra. Reč je o ključnom potezu u strategiji restrukturiranja italijanskog energetskog giganta, koji pre realizacije čeka na odobrenje španskih regulatora, objavljuje **Financial Times**. Enel je u međuvremenu najavio i prodaju svojih udela u proizvodnim i distribucionim elektroenergetskim kompanijama u Slovačkoj i Rumuniji. Eksperti objašnjavaju odluku o smanjenju udela u Endesi činjenicom da je italijanskoj kompaniji sve teže da iz Italije rukovodi poslovima španske podfirme u Latinskoj Americi, kao i u samoj Španiji, tim pre što je u toj zemlji tržište električne energije već pretrpano konkurentima. Prihodi od pomenutih prodaja poslužiće Enelu da smanji svoja dugovanja od 43 milijarde dolara, što je ključni cilj restrukturiranja kompanije.

Češki EPH ušao na tržište proizvodnje električne energije u Britaniji

PRAG – Češka energetska kompanija EPH je dogovorila kupovinu britanske termoelektrane na uglj u Egborou, od tamošnje firme Eggborough Power Limited, čime je i zakoračila na tržište električne energije u Velikoj Britaniji, javio je 5. novembra **Reuters**. EPH posluje u sektorima elektroenergije, gasa i rudarstva u Češkoj Republici, Slovačkoj i Nemačkoj, a u planovima proširenja poslova cilja na aktivu nemačkog Vattenfall-a, kao i na Enelove poslove u Slovačkoj. Kompanija je saopštila da će koristiti postojeće proizvodne kapacitete TE Egborou dok god su oni ekonomski isplativi, a potom bi na srednji rok ugradila novu opremu. Evropska komisija treba formalno da odobri preuzimanje ove elektrane kapaciteta 2.000 MW. Finansijski detalji posla nisu objavljeni. EPH je drugi po snazi proizvođač električne energije u Češkoj, posle ČEZ-a. Kompanija je ujedno lider na tržištu gasa u Slovačkoj i glavni transporter prirodnog gasa iz Rusije u EU, piše **Reuters**.

Škotska kompanija MeyGen gradiće najveću elektranu na plimu i oseku na svetu

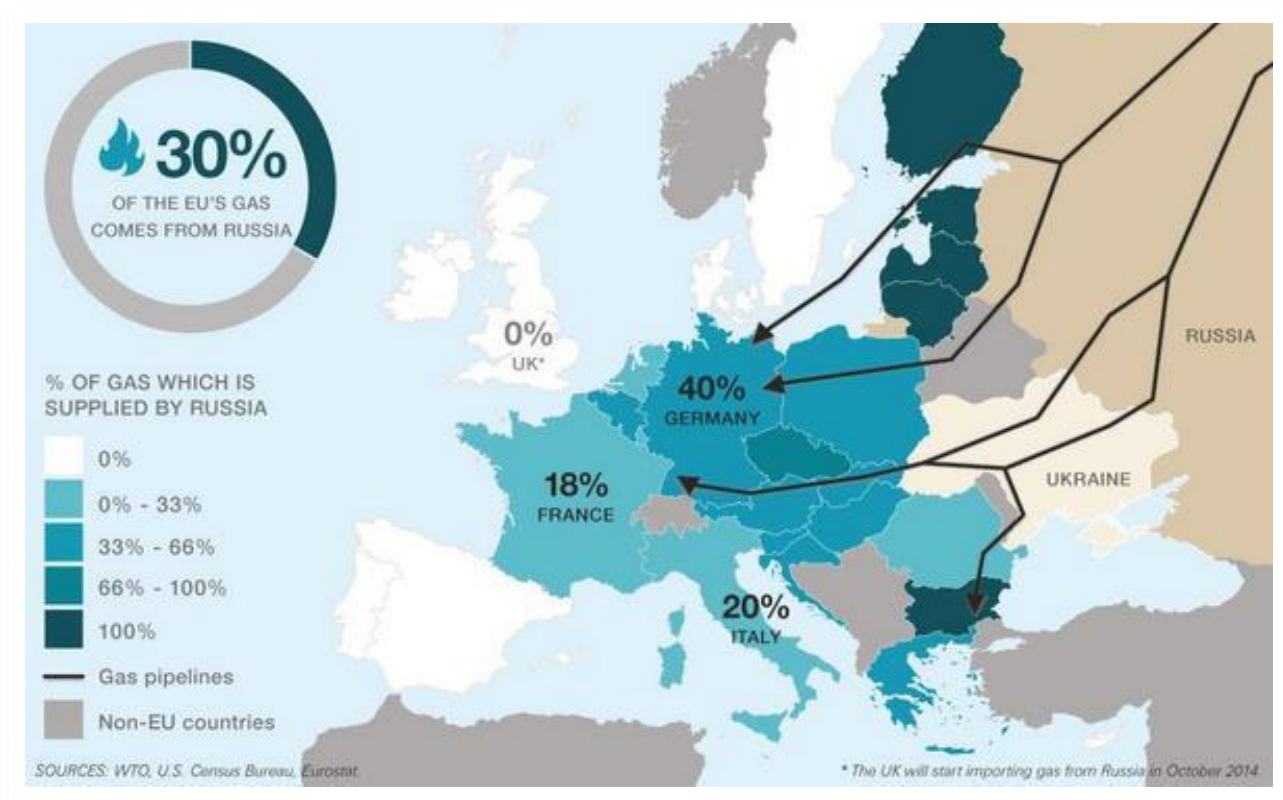
EDINBURG – Škotska kompanija MeyGen gradiće najveću elektranu na plimu i oseku na svetu, na području tesnaca Pentland Firth, između obale i ostrva Orkney u kome morske mene dostižu brzine i do 30 km/h. Elektranu će se sastojati od 61 turbine postavljene na dnu mora, ukupne snage bezmalo 400 MW, a izgledom će podsećati na veliki potopljeni vetropark. Iz kompanije navode sa slične elektrane već postoje u Južnoj Koreji i SAD, ali manjih kapaciteta. **BBC**

Rusija i Kina potpisale MoR za drugi ugovor o gasu – vredan 400 milijardi dolara

PEKING – Predsednici Rusije i Kine Vladimir Putin i Si Đinping potpisali su u nedelju u Pekingu memorandum o razumevanju koji se odnosi na izgradnju druge 'zapadne' rute za izvoz ruskog gasa u Kinu. Ovaj sporazum će omogućiti sklapanje ugovora vrednosti bezmalo 400 milijardi dolara, kojim će Kina postati najveći potrošač ruskog gasa. Preko "zapadne" ili "Altaj" rute planirano je da Rusija Kini isporučuje 30 milijardi kubnih metara gasa godišnje. Već postoji "istočna" ruta preko gasovoda "Moć Sibira" kojom će se u Kinu isporučivati 38 milijardi m³ gasa. Rad na toj putanji gasovoda već je počeo nakon što je u maju sklopljen sporazum vredan takođe 400 milijardi dolara. "Kada počne isporuka preko zapadne rute, količina isporučenog gasa Kini može premašiti količinu gasa koja se trenutno izvozi u Evropu", izjavio je čelnik Gasproma Aleksej Miler, komentarišući najnoviji sporazum. **Bloomberg**

Gasprom nastavlja sa bilateralnim popustima; na redu poljski PGNiG - Bloomberg

VARŠAVA, MOSKVA - Vodeći poljski snabdevač gasom PGNiG počeo je pregovore sa Gaspromom o smanjenju cena tog energenta. Državna poljska kompanija koja uvozi godišnje preko deset milijardi kubika ruskog gasa, ili dve trećine potreba te zemlje, traži veći popust od Gasproma od 15% koliko je (na dotadašnju cenu od 570\$ za 1.000m³) izborila pre dve godine na ugovor do 2022. Iz PGNiG-a je ove nedelje najavljeno da bi se i ona, poput nekih velikih evropskih klijenata Gasproma, mogla obratiti međunarodnoj arbitraži, ako u šest meseci ne revidira cene u

dugoročnom ugovoru sa ruskim kolosom. **Bloomberg** piše da se i Gasprom u pregovorima o cenama prilagođava novim okolnostima u kojima neke od njegovih zemalja-klijenata grade alternativne pravce snabdevanja. Tako i Poljska ima mogućnost da reverzibilnim pravcem iz Evrope uvozi do 7,5 milijardi kubika gasa godišnje, a iduće godine otvara svoj prvi LNG terminal na obali Baltika kapaciteta 5 milijardi m³. Susedna Litvanija je u maju dobila od Gasproma popust od 23% na dotadašnju cenu gasa (484\$/1.000m³), par meseci pre nego što je otvorila plutajući LNG terminal kod svoje obale Baltika, piše agencija. Prosečna cena ruskog gasa na granici Nemačka iznosila je, prema podacima MMF-a, oko 371\$ u septembru. **wpcserbia.rs**

Pojeftinjenje nafte se ne reflektuje u punoj meri na cene gasa

LONDON – Pojeftinjenje nafte ne odražava se u istoj meri na sniženje cena prirodnog gasa u Evropi, što eksperti tumače rizicima koje nose mogući prekidi u snabdevanju ruskim gasom preko Ukrajine. **Bloomberg** to ilustruje podatkom da su cene gasa u Britaniji snižene od sredine juna 13%, što je manje od polovine pojeftinjenja severnomorskog Brenta od 28% u istom periodu. „Trenutno su cene gasa u Evropi uistinu vezane za Rusko-Ukrajinsku krizu, pa ne mislim da će efekat pojeftinjenja nafte biti toliki koliki bi inače trebalo da bude“, kaže Eduard Neviaski, čelnik trgovačkog sektora francuske kompanije GDF Suez. Prema oceni Thierry-a Brosa, analitičara banke Societe Generale, i dalje su mogući poremećaji u snabdevanju Evrope gasom preko Ukrajine, kuda ona podmiruje 15% svojih potreba za tim energentom. Banka je ipak, posle potpisivanja privremenog rusko-ukrajinskog gasnog sporazuma, umanjila za prvi kvartal iduće godine za 12% svoju raniju prognozu pada cena gasa. Prognozi pojeftinjenja gasa ide u prilog i procena briselske lobističke grupacije Eurogas o padu potrošnje tog energenta ove godine za 9%, prvenstveno zbog neuobičajeno toplog novembra. Eksperti takođe smatraju da poslednje pojeftinjenje nafte neće poremetiti opredeljenje najvećih evropskih kupaca gasa da nastave sa pritiscima na Gasprom i druge snabdevače da u dugoročnim ugovorima cene vežu za tarife gasa na spot tržištima, umesto za korpu naftnih proizvoda. Neviaski to objašnjava time što kompanije žele konkurentske dugoročne ugovore, što znači da cene gasa na dugi rok moraju da se indeksiraju prema spot tržištu, prenosi u prošlonedeljnom broju **NEDELJA**, redovni bilten Nacionalnog naftnog komiteta Srbije.

Kratkotrajan uzlet evropskih rafinerija – sledi mamurluk 2015.

LONDON – Rafinerijski sektor je, zahvaljujući pojeftinjenju sirove nafte, bio jedina svetla tačka u poslovanju evropskih naftnih kolosa u trećem kvartalu (3Q14), ali ta slika brzo blede u poslednjem tromesečju ove godine, piše **Reuters**. Zarade Royal Dutch Shell-a i BP-a u downstream sektoru su više nego udvostručene - na 1,8 mlrd.\$, odnosno 1,5 mlrd.\$ u 3Q14 u odnosu na 3Q13. Totalov *Indikator evropskih rafinerijskih marži* za treći kvartal, koji meri zaradu od prerade sirove nafte, bezmalo je utrostručen u tom periodu u odnosu na 3Q13, na 29,90\$ po toni. Međutim situacija se rapidno menja sa okončanjem sezonskog remonta u rafinerijama u SAD i Aziji i obnovom njihovog uvećanog izvoza goriva na tržište Evrope, pokazuje najnovija analiza Deutsche Banke. Rafinerijske marže su osetno oslabile u proteklih mesec dana, uprkos padu cena sirove nafte, navodi Banka. Pri tom posebno ukazuje na region Mediterana, gde je zabeležen najveći pad marži, a potom na severozapadu Evrope, američkoj obali Meksičkog zaliva i u Singapuru. Shell-ov finansijski direktor Simon Henry kaže da će na srednji i duži rok sudbinu rafinerija određivati višak prerađivačkih kapaciteta i slabosti na strani potrošnje. Strategija se, kaže on, ne može graditi na trenutnoj situaciji izazvanoj pojeftinjenjem nafte, već na pomenutim parametrima. Reuters navodi da će svetvska rafinerijska privreda iduće godine biti izložena još većem pritisku sa otvaranjem novih mega rafinerija na Bliskom istoku i u Aziji, uključujući saudijsko-kinesku Yanbu kapaciteta 400.000 barela na dan i Ruwais u Emiratima, istog kapaciteta prerade. **wpcserbia.rs**

Platforma za aukcije kapaciteta za prenos struje u JIE startuje od 27. novembra

PODGORICA - Kancelarija za koordinisanu aukciju u jugoistočnoj Evropi (SEE CAO), sa sedištem u Podgorici, saopštila je u ponedjeljak da će 27. novembra početi rad organizovanjem godišnjih aukcija za 2015. Ovome je prethodila odluka sedam članica Kancelarije, operatera sistema za prenos električne energije, na sastanku odbora direktora SEE CAO 6. novembra u Tirani. Posle godišnjih aukcija za kapacitete, uslediće mesečne za isporuke od januara iduće godine, koje su zakazane za 15. decembar 2014., dok će dnevne aukcije za isporuke od 1. januara biti održane počev od 31. decembra. Osnovni cilj SEE CAO, koja obuhvata operatere prenosnih sistema Albanije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, BJR Makedonije, Grčke, Crne Gore, Rumunije, Slovenije, kosovskog KOSTT-a i Turske, je da se osigura stabilno snabdevanje strujom, izbegnu zagušenja u prenosu i optimizuju alociranja prekograničnih kapaciteta.

Gradnja TE Ugljevik 3 opet prolongirana

BANJALUKA - Izgradnja Termoelektrane Ugljevik 3, snage 600 MW koja je trebalo da krene u drugoj polovini ove godine, prolongirana je za proleće 2015, potvrđeno je portalu **Capital** iz kompanije Comsar Energy Srpska. Sagovornici portala naveli su da su kineski partneri iz kompanije CPEC povećali planirane troškove za ovu investiciju preko 300 miliona evra, oko čega će dva partnera morati da se usaglase. Izgradnja nove termoelektrane u Ugljeviku bila je najavljena za maj 2013. godine, pa je ovo već drugo pomeranje roka za početak radova. Potrebno vreme za izgradnju termoelektrane je 36 do 40 meseci. Comsar Energy Srpska u prošloj godini izgradila je kampus za radnike i dobila je upotrebnu dozvolu.

Do kraja godine poznat investitor u Drugi blok TE Pljevlja

PODGORICA - Do kraja godine biće poznato ko će da gradi Drugi blok Termoelektrane u Pljevljima, potvrđeno je **Televiziji Crne Gore**. Restrikcije, uvoz struje, više od hiljadu rudara bez posla, zatvaranje postojeće TE i 70 miliona evra za njenu ekološku sanaciju bile bi posledice ako se ne sagradi Drugi blok u Pljevljima. Stoga je crnogorska vlada u Strategiji razvoja energetike crvenim slovima markirala da je izgradnja Drugog bloka TE Pljevlja prioritet. "To je najjeftiniji i najbrži način da se dobije novi energetska izvor u Crnoj Gori. Imamo po 30 odsto infrastrukture koja tamo postoji, tako da se već sada može valorizovati. Imali bi mogućnost da izvozimo struju u Italiju, naša energije bi se dobro valorizovala tamo", kazao je za TV Crne Gore generalni direktor Direktorata za energetiku Miodrag Čanović.

LNG Krk dobija inicijalnu finansijsku podršku EU

ZAGREB - Hrvatska je uspeła da uvrsti plan gradnje LNG terminala na Krku na listu projekata od zajedničkog interesa za energetska sigurnost EU, a Evropska komisija će da pokrije sa pet miliona evra polovinu sredstava za izradu potrebne tehničke dokumentacije i studiju finansijske konstrukcije, rekao je u utorak novinarima ministar privrede Ivan Vrdoljak. On je, međutim, naglasio da Hrvatska neće sama preuzeti sav rizik i finansiranje gradnje LNG terminala, već je potrebno naći strateške partnere. Hrvatski udeo, prema rečima Vrdoljaka, može biti do najviše 25 odsto. LNG terminal bi, naime, bio planiranog kapaciteta između četiri i šest milijardi kubnih metara gasa, dok hrvatske potrebe iznose 2,7 milijardi m³, a Vrdoljak tvrdi da se mogu pokriti iz proizvodnje iz Jadrana i s kopna, kao i iz Jonsko-jadranskog gasovoda. *Poslovni dnevnik/wpcserbia.rs*

Šest kompanija se javilo na tender za istraživanje hrvatskog Jadrana

ZAGREB - Šest „vrlo eminentnih i stručnih“ kompanija prijavilo se za ukupno 15 istražnih blokova na tender za istraživanje i eksploataciju nafte i gasa u hrvatskom Jadranu, saopštio je prošle nedelje ministar privrede Ivan Vrdoljak. Kako je najavio, konačna odluka Vlade o odabranim ponuđačima može se očekivati do kraja godine, a pred kraj prvog kvartala 2015. bi usledilo potpisivanje koncesionih ugovora. Tada će ujedno biti i objavljena imena kompanija koje su se prijavile na tender. Zbog propozicija konkursa nije poznato ni na koji deo hrvatskog Jadrana se odnose ponude. *Poslovni dnevnik* je međutim, „iz više nezvaničnih izvora“ saznao 5. novembra da se radi o ponudama Ine, Enija, OMV-a, Marathon Oila i MedOila, filijale škotskog Cairn Energy-a, kao i još jedne neimenovane firme. S druge strane portal *Natural Gas Europe* navodi da se ponude uglavnom odnose na naftne blokove, dok je u drugom planu interesovanje za istraživanje gasa, pa na osnovu tih „insajderskih“ informacija pretpostavlja da su kompanije prvenstveno fokusirane na potencijale na jugu hrvatskih voda Jadrana, gde je morski pokrivač dublji.